

PARKI I OGRODY OZCZAMI MŁODZIEŻY

Małgorzata Świderek, Krzysztof Wychowalek

Streszczenie. Projekt „Parki i ogrody oczami młodzieży” realizowany przez stowarzyszenie Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” od 2004 r. jest przykładem projektu ewoluującego od szczebla lokalnego do ogólnopolskiego. Początkiem projektu było kilka opisów łódzkich parków miejskich wydanych w niewielkim nakładzie w ramach małego projektu skierowanego do nauczycieli w Łodzi. Dzięki umieszczeniu opisów w Internecie okazało się, że mieszkańcy Łodzi nie tylko szukają informacji o parkach w swoim mieście, ale też mają potrzebę dzielenia się swoją wiedzą. Projekt w formie skierowanej do młodzieży został następnie zrealizowany na terenie woj. łódzkiego. Ze względu na olbrzymie zainteresowanie i bardzo dobry efekt edukacyjny i aktywizujący, był następnie realizowany w kolejnych województwach. Obecnie na bazie materiałów wypracowanych w projekcie uruchamiany jest portal internetowy w technologii „wiki”, zakładający udział społeczności internautów w edytowaniu i dodawaniu opisów parków.

Słowa kluczowe: edukacja ekologiczna, edukacja obywatelska, parki, zieleń miejska, projekt edukacyjny, Wiki

PARKS AND GARDENS THROUGH THE EYES OF THE YOUTH

Abstract. „Parks and gardens through the eyes of the youth” project run by the ZRODLA Association for Environmental Activities since 2004 is an example of the evolving project from local to nationwide. The beginning of the project were a few descriptions of the Lodz municipal parks in the small number of copies issued within a small project aimed at teachers in Lodz. By placing the descriptions on the internet it became clear that the Lodz residents do not only look for information on parks in their city, but also have a need to share their knowledge. The project in the form addressed to the youth was subsequently implemented in the province of Lodz. Due to the huge interest and very good educational and activating effect, was then implemented in the next provinces. Currently, based on materials developed in the project, a web portal is being started in „wiki” technology,

implying participation of the community of Internet users in editing and adding descriptions of parks.

Keywords: environmental education, civic education, parks, urban green areas, educational project, wiki

Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” od 17 lat zajmuje się szeroko rozumianą edukacją ekologiczną, przyrodniczą i obywatelską. Misją stowarzyszenia jest stałe zwiększanie stopnia świadomości ekologicznej społeczeństwa poprzez aktywną edukację ekologiczną, realizowaną głównie poprzez warsztaty dla młodzieży, szkolenia, wyjazdy terenowe, projekty informacyjne.

Działania „Źródła” koncentrują się wokół tematyki małej ekologii, ochrony humanitarnej zwierząt, edukacji przyrodniczej. W zasięgu zainteresowań znajdują się treści z zakresu edukacji regionalnej, obywatelskiej, jak i prozdrowotnej. Pracujemy głównie w oparciu o autorskie programy, które na bieżąco są aktualizowane i dopasowywane do sytuacji, zapotrzebowania jak i obowiązującej podstawy programowej. Nasza oferta obejmuje ponad sześćdziesiąt tytułów warsztatów dla dzieci i młodzieży realizowanych zarówno w naszym ośrodku w Łodzi przy ul. Zielonej 27, w szkołach w Łodzi, Warszawie i Krakowie oraz w terenie, organizujemy także „Bardzo Zielone Szkoły” dla szkół z całej Polski – są to kilkudniowe wycieczki z intensywnym programem edukacji ekologicznej i przyrodniczej prowadzone przez doświadczonych trenerów w 7 miejscach kraju. W chwili obecnej poza prowadzeniem stałej działalności edukacyjnej w trzech miastach, realizujemy także kilkanaście projektów edukacyjnych w tym kilka ogólnopolskich (m.in. „Nie podgrzewaj atmosfery” – klimat.edu.pl, cykl projektów w ramach programu „U źródeł Natury” – natura2000.zrodla.org, „Sklep → wysypisko = ulica jednokierunkowa?” – recykling.edu.pl, „Co w trawie piszczy?”).

Cykl projektów poświęconych promocji zieleni miejskiej rozpoczęliśmy w 2004 r. od realizacji projektu „Spacer po zielonej Łodzi”. Początki projektu związane są z chęcią poszerzenia oferty edukacyjnej „Źródła”. Odkąd stowarzyszenie powstało, prowadziliśmy warsztaty ekologiczne w łódzkich szkołach, choć tematyka zajęć z każdym rokiem się poszerzała, to wciąż w ofercie brakowało przyrodniczych zajęć terenowych. W końcu postanowiliśmy przygotować materiały i scenariusze do zajęć w terenie, ale zależało nam by warsztaty odbywały się jak najbliżej szkoły. W Łodzi znajdują się dwa ośrodki edukacji leśnej, lecz obydwa znajdują się w Lesie Łągiewnickim przy północnej granicy miasta. Dla wielu nauczycieli dojazd tam z dziećmi jest problematyczny, dlatego postanowiliśmy zaproponować im coś innego czyli zajęcia w pobliskich parkach, dzięki czemu nie tworzyliśmy konkurencji dla istniejących już ośrodków w Łągiewnikach.

Fot. 1. Szkolenie dla nauczycieli poświęcone grom i zabawom przyrodniczym w terenie, odbywające się w Parku Źródlika w Łodzi (fot. M. Świderek)

Photo 1. Training for teachers devoted to games and nature amusements in the field, held in the park Źródlika in Lodz

Fot. 2. Park Źródlika – najstarszy łódzki park (fot. M. Świderek)

Photo 2. Park Źródlika – the oldest park in Lodz

Opracowanych zostało kilkanaście scenariuszy zajęć terenowych wraz z kartami pracy i kilka nowych warsztatów dołączyło do oferty edukacyjnej stowarzyszenia. Po pewnym czasie doszliśmy jednak do wniosku, że ograniczona liczba edukatorów pracująca w „Źródłach”, to zbyt mało jak na milionowe miasto z około 200 szkołami. W tej sytuacji postanowiliśmy zrealizować projekt szkoleniowy dla nauczycieli łódzkich szkół.

W ramach projektu opracowano opisy historyczno-przyrodnicze pięciu najbardziej znanych i największych łódzkich parków wraz ze ścieżkami edukacyjnymi. Przewodnik po parkach ukazał się wraz ze scenariuszami zajęć i został rozdyskrebowany do łódzkich szkół, a dodatkowo cała publikacja zaistniała w Internecie na stronie (<http://lodz.parki.org>). Grupa nauczycieli przyrody, biologii, geografii i historii wzięła udział w cyklu 6 szkoleń, odbyło się jedno szkolenie teoretyczne i pięć praktycznych szkoleń w terenie (w opisanych wcześniej parkach).

Fot. 3. Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 83 z Łodzi w Parku im. księcia Józefa Poniatowskiego (fot. M. Świderek)
Photo 3. Children of No. 83 Primary School in Lodz in the Prince Jozef Poniatowski Park

Kiedy w 2004 r. oddawaliśmy do rąk czytelników przeznaczoną głównie dla nauczycieli książkę pt. „Spacery po zielonej Łodzi” nie spodziewaliśmy się tak miłego i pozytywnego przyjęcia publikacji również przez osoby spoza grona pedagogicznego. Okazało się, że mieszkańcom Łodzi bardzo brakowało aktualnego przewodnika po terenach zielonych miasta (wcześniejsza publikacja pochodziła z lat 60. XX w.), a nasza strona internetowa poświęcona łódzkim parkom (<http://lodz.parki.org>) stała się z miejsca niezwykle popularna i cieszy się stale wzrastającą oglądalnością. Bardzo szybko obok pierwszych pięciu parków opisanych i sfotografowanych zostało kolejnych kilkanaście.

Ponieważ tematyka parkowa okazała się strzałem w dziesiątkę postanowiliśmy kontynuować prace związane z popularyzacją zieleni miejskiej i nie tylko miejskiej. Dzięki wsparciu Rządowego Programu „Fundusz Inicjatyw Obywatelskich” w 2005 r. udało nam się zrealizować projekt „Parki i ogrody woj. łódzkiego”. Tym razem jednak do opisywania parków zaprosiliśmy młodzież. W projekcie wzięło udział kilkadziesiąt szkół z terenu całego województwa łódzkiego. Ich prace złożyły się na niezwykle przewodnik po parkach i ogrodach województwa łódzkiego, który dzięki dotacji Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi ukazał się drukiem, jest też dostępny w postaci strony internetowej pod adresem <http://lodzkie.parki.org>. Nadesłane opisy parków były bardzo różnorodne, choćby dlatego, że młodzież opisywała różne parki od pięknych, zadbanej parków dworskich, poprzez małe, zapomniane parki wiejskie, aż po parki w dużych ośrodkach miejskich. Parki te spełniają różnorodne funkcje, mają różną historię, ale każdy z nich ma w sobie jakąś tajemnicę. To co jednak najbardziej nas ucieszyło, to przebijająca zarówno z opisów parku jak i z relacji z przebiegu projektu, duma z własnej miejscowości i jej historii oraz wszechstronna wiedza młodzieży na jej temat. Uczniowie zdają sobie sprawę z wartości dziedzictwa swej małej ojczyzny i zależy im na jego zachowaniu. Niezwykle budująca jest świadomość, że pomimo powszechnego trendu krytykowania swego miejsca zamieszkania i chęci przeniesienia się do większego miasta, są ludzie związani emocjonalnie ze swoją miejscowością, mający zapał i chęć do działania na rzecz społeczności lokalnej, przyrody, swojej wsi czy miasta. To właśnie dzięki lokalnym patriotom i społecznikom każda miejscowość ma szansę na to, by stać się dobrym miejscem do życia dla mieszkańców a zarazem miejscem, na które przyjezdni będą patrzeć z podziwem i zazdrością. Przy pracy uczniowie korzystali z dostępnych źródeł, publikacji, map, inwentaryzacji, dokumentacji urzędowych, opierali się także na własnych obserwacjach, wywiadach z mieszkańcami. W niektórych przypadkach źródła były bardzo skąpe, a opisy prawie w całości oparte są na bezpośrednich badaniach uczniów. Młodzież wykazała się dokładnością w prezentowaniu parków w swojej miejscowości, korzystała z wielu źródeł oraz opinii i pomocy osób dorosłych, nauczycieli, urzędników.

Już po zakończeniu projektu w woj. łódzkim zaczęli zgłaszać się do nas nauczyciele i uczniowie chętni do opisanie kolejnych parków. Dzięki dotacjom z Unii Europejskiej w ramach programu PHARE 2003, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Funduszu Inicjatyw Obywatelskich oraz WFOŚiGW w Katowicach i WFOŚiGW we Wrocławiu mieliśmy możliwość realizować projekt w kolejnych dwunastu województwach.

„Celem naszego projektu edukacyjnego „Parki i ogrody oczami młodzieży” było kształtowanie świadomości ekologicznej uczniów oraz zmotywowanie ich do aktywnego podjęcia działań na rzecz środowiska lokalnego do zaangażowania się w sprawy publiczne, do wzięcia odpowiedzialności za losy swojego najbliższego otoczenia. Dzięki swojemu interdyscyplinarne mu charakterowi i wielorakim formom działań program ma szansę na to, aby włączyli się w niego uczniowie o różnych zainteresowaniach i temperamentach: sprawni obserwatorzy, analitycy, rysownicy, przyrodniczy i uczniowie lubiący historię, młodzież o zdolnościach przywódczych, chętni do prowadzenia zajęć z młodszymi kolegami, do spotkań z urzędnikami, prowadzenia sesji naukowcy. Projekt ma na celu nie tylko podniesienie poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa (młodzieży), ale również wzmocnienie współpracy pomiędzy społecznością lokalną i administracją samorządową i podnoszenie indywidualnego zaangażowania obywateli w obszarze ochrony przyrody wartości kulturowych swojego najbliższego otoczenia. Projekt opiera się o aktywne formy edukacji a czynne włączenie się uczniów w zbieranie informacji dotyczące swojej miejscowości wymaga kontaktów i współpracy nie tylko z administracją samorządową i instytucjami państwowymi, ale również ze społecznością lokalną, która jest „gospodarzem” przestrzeni publicznej” (Świderek 2007).

Ważnym elementem projektów parkowych było uruchomienie strony internetowej www.parki.org. Już strona poświęcona łódzkim parkom znalazła uznanie i popularność wśród internautów, od tego czasu wszystkie opisy parków powstające w ramach kolejnych etapów projektu w poszczególnych województwach, były umieszczane w Internecie. W 2009 r. na stronie projektu umieszczone były opisy ponad 300 parków, zawierające 15 tys. zdjęć. Stronę co miesiąc odwiedza ok. 15 000 unikalnych użytkowników.

Otrzymywaliśmy wiele emaili od osób interesujących się przyrodą, zielenią miejską czy będących miłośnikami swojego miasta, regionu – które to osoby znajdowały jakąś nieścisłość w zamieszczonym na stronie opisie parku, chciały uzupełnić jakąś informację, prosiły o usunięcie jakichś nieaktualnych danych. Zgłaszały się też osoby, które posiadały własne opisy innych parków i chciały się nimi podzielić, wiele osób chciało też przekazać do umieszczenia na stronie swoje zdjęcia, szkice, mapki. Nie zawsze mieliśmy możliwość dokonywać wszystkich tych

zmian, aktualizacji, zamieszczenia materiałów – po okresie realizacji projektu musieliśmy polegać na wolontariuszach, którzy mogli zająć się przerabianiem strony w swoim wolnym czasie. Tymczasem nowe narzędzia internetowe dają możliwość przekazania zarządzania treścią strony w ręce samych użytkowników. Od początku 2010 r. strona zyska zupełnie nową funkcjonalność – samodzielnej edycji istniejących opisów parków oraz dodawania nowych opisów przez użytkowników, na zasadzie znanej m.in. z Wikipedii (każda strona może być w łatwy sposób edytowana). W ten sposób chcielibyśmy umożliwić wszystkim szkołom (oraz innym instytucjom i indywidualnym osobom) w Polsce zaprezentowanie w ten sposób parków i innych terenów zielonych w swojej miejscowości czy regionie. W pierwszym etapie funkcjonowania strony nad jej wartością merytoryczną czuwać będą specjaliści z zakresu geografii, botaniki, historii, a nad całością czuwać będzie redaktor, którego zadaniem będzie także pozyskiwanie istniejących opisów i zdjęć od ich autorów oraz zachęcanie internautów do aktywnego włączenia się w tworzenie ogólnopolskiej bazy parków i ogrodów.

Literatura

Świderek M. 2007. *Parki i ogrody oczami młodzieży. Poradnik szkolnego koordynatora projektu*. ODE Źródła, Łódź.

Małgorzata Świderek, Krzysztof Wychowalek
Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”
Gosia.swiderek@zrodla.org.pl